

מקץ שבע שנים תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם הקהל את העם – שם משמואל לשבת וילך

דברים פרק לא

(ט) ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל: (י) ויצו משה אותם לאמר **מקץ שבע שנים** במעד שנת השמיטה בחג הסוכות: (יא) בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר **תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם**: (יב) **קהל את העם** האנשים והנשים והטף וגרד אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: (יג) ובניהם אשר לא ידעו ישמעו וילמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה:

ספר החינוך - מצוה תריב - מצות הקהל במוצאי שביעית:

נצטוונו שיקהל עם ישראל כולו אנשים ונשים וטף במוצאי שנת השמיטה בחג הסוכות ביום שני בחג ולקרא קצת מספר משנה תורה באזניהם שהוא אלה הדברים, ועל זה נאמר [דברים ל"א, י"ב], קהל את העם האנשים והנשים והטף וגו'. וזאת היא מצות הקהל הנזכרת בתלמוד... מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שהמלך הוא היה המחוייב לקרוא באזניהם...

שם משמואל וילך - שנת תרע"ב

מקץ שבע שנים וגו' תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם קהל את העם וגו'.

הענין מה שהיה המלך קורא את התורה לאחר שנת השמיטה, דלכאורה היה יותר נכון בתחילת שנת השמיטה שיהיה להם פנאי כל השנה ללמוד. אך הענין הוא, דהנה יש להבין עיקר ענין הקריאה שהיה המלך קורא למה, דמה חידש להם המלך בקריאתו התורה, הלא תורה שבכתב כתובה לכל?

אך הענין דהנה ברמב"ם ז"ל שמלך לבו הוא כל קהל ישראל, עד כאן¹. וזאת היתה הכוונה בקריאת התורה ע"י המלך, מחמת שלבו לב כל קהל ישראל יכנסו דבריו בלב כל העם בעומק לבם. וזוהי כוונת ירבעם שעשה עגלים ולא הניחם לבוא לירושלים,² היינו שהיה חושש שאם יבואו לירושלים וישמעו הקריאה מרחבעם יכירו וידעו כי לו המלוכה כאשר דבריו יחדרו לתוך לבות בני ישראל:

ולפי זה יובן איחור הקריאה, שלזה צריכין מקודם הכנה רבה להכין מקום בלבם לקבל הדברים, ולזה היתה הקריאה לאחר שנת השמיטה, כי ענין שמיטה פירשו המפרשים שיהיו פנויים ממלאכתם ומעבודת האדמה להסתכל בתוך עצמם,³ וזאת היתה להם הכנה שיכנסו ויפעלו הדברים בעומק לבם:

וכעין זה יש לפרש דברי הגמרא יומא וכבר אמר אנא ה' ונשמע קולו ביריחו,⁴ היינו שכהן גדול היה מכניס אלקות בלב כל השומעים, וביום הכפורים היתה נכנסת לעומק לבם הנקודה הפנימית, כי עשרת ימי התשובה הם כנגד עשרת העמקים ובתשעת הימים שקודם יום הכפורים נפתחו ט' עמקים, וממילא ביום הכפורים נכנסת האלקות בעומק העשירי הנקודה הפנימית שבלב.⁵ וזה הפירוש ונשמע קולו ביריחו, דאיתא במקובלים כי בחטא אדם הראשון נתקלקלו כל החושים, חוץ חוש

1 **רמב"ם, משנה תורה**, הלי' מלכים ג, ו: ...על הסרת לבו הקפידה תורה שנאמר ולא יסור לבבו שלבו הוא לב כל קהל ישראל לפיכך דבקו הכתוב בתורה יתרו משאר העם שנאמר כל ימי חייו.

2 **מל"א יב**: (כו) ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד: (כז) אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלם וישב לב העם הזה אל אדניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגני ושב אל רחבעם מלך יהודה: (כח) וינעץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אלהם רב לכם מעלות ירושלם הנה אלקיך ישראל אשר העלוד מארץ מצרים: (כט) וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בן...
3 **ספרנו לויקרא כה**, ד ד"ה שבת לה': שגם עובדי אדמה כאשר ישתבו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה' באופן מה; ר' **יצחק עראמה, עקידת יצחק**, חתרות - שער סט הערה א': כן יעיר אותנו מנין שבע השנים ושמיטת הארץ מעבודה בשנה השביעית, כי לא שלחנו הנה רק לעבוד את האדמה מבלי חשך, ולאסוף את תבואתה בכל שנה ושנה, כאלו היתה רק זאת תכלית ותעודת חיינו עלי ארץ, כי אם למלאות תעודתנו האמיתית נוצרנו, שהיא לקנות לנו השלימות הנפשית שהיא התכלית. ועבודת שש השנים היא רק האמצע, להכין לנו מזון ומחיה להחיות אותנו ואת נפש בתינו, למען נוכל אז מבלי דאגה להשתדל בשלימות נפשנו.

4 **בבלי יומא** לט ע"ב: תנו רבנן עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום שלשה בוידוי ראשון ושלשה בוידוי שני ושלשה בשעיר המשתלח ואחד בגורלות וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו. אמר רבה בר בר חנה מירושלים ליריחו עשרה פרסאות וציר דלתות ההיכל נשמע בשמונה תחומי שבת עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת כלה שביירושלים אינה צריכה להתקטש מריח קטורת אמר רבי (יוסי בן דולגאי) [אליעזר בן דגלאי] עזים היו לאבא בהרי (מכמר) [מכוור] והיו מתעטשות מריח הקטורת; **בבלי יומא** כ ע"ב: כרוז מהו אומר עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם והיה קולו נשמע בשלש פרסאות מעשה באגריפס המלך שהיה בא בדרך ושמע קולו בשלש פרסאות וכשבא לביתו שיגר לו מתנות ואף על פי כן כהן גדול משובח ממנו דאמר מר וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מירושלים ליריחו עשר פרסי; **משנה תמיד** ג, ח: מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח. מיריחו היו שומעין קול המגרפה. מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לפיור. מיריחו היו שומעין קול גביני פרוז. מיריחו היו שומעין קול החליל. מיריחו היו שומעין קול הצלצל. מיריחו (היו) שומעין קול השיר. מיריחו היו שומעין קול השופר. ויש אומרים, אף קול של כהן גדול בשעה שהיה מזכיר את השם ביום הכפורים. מיריחו היו מריחים ריח פטום הקטרת. אמר רבי אליעזר בן דגלאי, עזים היו לבית אבא ביה מכוור, והיו מתעטשות מריח פטום הקטרת; **ירושלמי סוכה** כג ע"ב - כד ע"א: תני לא היה חצר בירושלם שלא היתה מאירה מאור בית השואבה. תני יכולה אשה לבור חיטיה לאור המערכה. ולא היו מועלות? - לאו, דאמר רבי יהושע בן לוי הריח והמראה והקול אין בהן מעילה. ששה קולות היו נשמעים מיריחו. מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול המגרפה מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור מיריחו היו שומעין קול הצלצל ויש אומרים אף קולו של כהן גדול בשעה שהוא <כד ע"א> מזכיר את השם ביום הכיפורים. מיריחו היו מריחין ריח פטום הקטורת. אי"ר לעזר בן דלגוי עזים היו לבית אבא בהרי אכוור והיו מתעטשות מריח פטום הקטורת.

5 המקור לדברי השם משמואל על " העמקים נמצא בכתבי האר"י, המתייחס למה שנכתב **בספר יצירה** (א, ד): עשר ספירות בלימה מדתן עשר שאין להם סוף, עומק ראשיית ועומק אחריית, עומק טו"ב ועומק ר"ע, עומק ר"י ועומק תח"ת, עומק מזר"ח ועומק מער"ב, עומק צפ"ון ועומק דר"ום... בהתייחס לספר יצירה כותב האר"י: **פרי עץ חיים** - שער הזמירות - פרק ו: טוב לומר בעשיית בין ישתבח ליוצר, מזמור (תהלים קל, א) ממעמקים. כי סוד עומק הוא גבורה, גימטריה רי"ו. וכל יום מאלו העשרה מתעורר א' מעשרה העמקים, וכולם הם בסוד רי"ו. ואלו הם י' עמקים הנזכרים בספר יצירה, ואלו הן - יום א', עומק ראשית. יום ב', עומק ראשית. יום ג', עומק אחרית. יום ד' עומק טוב ורע. יום ה', עומק

הריח שלא נתקלקל,⁶ וזהו הפירוש 'ביריחו' מלשון ריח זה נשמה כדאיתא בגמרא ברכות (מ"ג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו זה הריח,⁷ וזאת היא הנקודה הפנימית שבלב האדם:

דרום. יום ו', עומק צפון. יום ז', עומק מזרח, יום ח', עומק רום ועומק תחת. יום ט', עומק מערב. יום עשירי, ג"כ עומק מערב; **פרי עץ חיים** - שער תפילות ראש השנה - פרק ז': טוב לומר בכל ימי התשובה, בין ישתבח ליוצר, מזמור מְמַעְמְקִים קְרָאֲתִיךָ, כי סוד עומק גי' רי"ו, כי הוא גבור, וכבר ידעת, איך בכל יום מאלו היי, מתעורר א' מי עמקים, הנזכר בספר יצירה, עומק טוב, ועומק רע וכו'. וזה יום א', עומק ראשית. יום ב', עומק אחרית. יום ג', עומק טוב. יום ד', עומק רע. יום ה' עומק רום. יום ו' עומק תחת. יום ז' עומק מזרח. יום ח', עומק מערב. יום ט' עומק צפון. יום י', עומק דרום. כי כולם הם בסוד רי"ו; **מחברת הקודש** - שער ראש השנה: טוב לומר בכל עשרת ימי תשובה בין ישתבח ליוצר מזמור מְמַעְמְקִים קְרָאֲתִיךָ ה' כי עומק גימטריא רי"ו סוד גבורה ונודע איך בכל יום מאלו העשרה ימים מתעורר א' מעשרה עמקים הנזכר בספר יצירה עומק ראשית עומק אחרית עומק טוב עומק רע עומק רום עומק תחת עומק מזרח עומק מערב עומק דרום עומק צפון כי כולם בסוד גבורה עולה רי"ו: **מחברת הקודש** - שער השופר: ראוי לומר כל העשרה ימים מזמור מְמַעְמְקִים קְרָאֲתִיךָ בין ישתבח ליוצר ויכוין בהם לעשר עמקים דס' יצירה וכל עומק הוא רי"ו גימטריא גבורה. ראה גם כתבי האר"י, **לקוטי תורה** - ספר איוב, יב, מגלה עמוקות מני חשך; **ספר הליקוטים** - פרשת לך לך - פרק יג: דע, כי בא"י יש בה עשרה עמקים, כנגד עשרה מדות שבה; **רבי ששון מרדכי משה**, **ספר ששון ששון על שער הכוונות** - דרושי ראש השנה דרוש א, ט: שם בכל עשרת י"ת טוב ונכון מאד לוי' בין ישתבח ליוצר מזמור ממעמקים וכו' כנודע כי כולם הם בחינת רי"ו וכו' וזה ח"ג דקפ"ה ע"ב ש' מאמרי רשב"י פ' בלק בפירו' המזמור ועיין מה שכתבתי לעיל בדרוש ה' דחזרת העמידה אות ס' ובקונטרסי פתח עינים על סדר הכוונות במקומו ועיין בסוד להרב ש"ש זל"ה אך הם עומק ראשית ועומק אחרית וכן בכל יום ומבואר בס' פע"ח ר"ה ספ"ז (עיין בעטרת זקנים בשו"ע תחילת הלכות ר"ה שכתב עיין בס' לחם מן השמים מ"ש בענין עמקים אלו יע"ש).

השם משמואל מציע פרשנות לדברי האר"י: **עבודת ה' בימים אלה** - חתימה לפנימיות האדם שהיא במהותה טובה:

זיכוך הרצונות וייחוד המעשים לה': **שם משמואל** ויקרא - שנת תרע"א: יש להבין למה הקדים לאמור להם הפסח בראש חודש מאחר שמקחו בעשור, ובמכילתא שדוקא בעשור ולא קודם... אך יש לומר דעשרה ימים אלו הם כנגד עשרת ימי תשובה, וכמו ששם הם עשרה עמקים היינו לבוא לעומק הלב יום אחר יום עד הנקודה הפנימית, כמו כן עשרה ימים אלו שנאמר משכו ידיכם מעבודה זרה ובכלל עבודה זרה כל הרצונות שלא לה' המה בכל יום ויום להשגיח היטב על יחוד המעשה לה' יום אחר יום עד הנקודה הפנימית שבלב, זה היה עבודתם בעשרה ימים אלו.

בעשרת ימי תשובה מפתחים בהתלהבות ורגש כוחות שניתנו לאדם בראש השנה: שם משמואל חלק המועדים - ראש השנה שנת תרע"ד: והנה בראש השנה ניתנה חיות חדשה בכל איש מעין (בראשית ב, ז) וַיִּפַח בְּאֶפְרוֹי נְשִׁמַת חַיִּים הַנְּאִמַר בְּאֵדָם הַרְאִשׁוֹן, כי זה היום תְּחַלַּת מְעִשְׂיךָ זְכָרוֹן לַיּוֹם רֵאשׁוֹן (מוסף לראש השנה) וכבר דברנו מזה, והכוונה להיות מוסיף והולך בכל כח ועוז והתלהבות יום אחר יום עד יום הכיפורים ובכל יום בעומק יותר והם עשרה עמקים כידוע; **שם משמואל חלק המועדים** - ראש השנה תרע"ז יום ב: וידעת היום והשבוע אל לבבך. נראה שבראש השנה שהוא בחינת ראש נותנין באדם דעת ושכל, אך אין להסתפק בזה אלא שצריכין להשיב הידיעה אל הלב להתפעל ולהתרגש ולעשות בהתלהבות. וזהו ענין עשרת ימי תשובה עשרה עמקים עומק אחר עומק עד יום הכיפורים שהוא בחינת לב, ואז ההרגש הוא מנקודה הפנימית שבלב שאין מגיע לה פגם לעולם, והיא נקראת בתולה ואישה לא ידעה, ומשם באה הכפרה.

התעוררות כוחות הנפש מן העומק אל הגילוי כדי להגיע שלם ליום הכיפורים: שם משמואל צו-ושבת הגדול - שנת תרפ"ב: ואף כי אין לנו עסק בנסתרות מכל מקום יוצא לנו מזה דהאי בעשור לחודש הזה דומה לעשור לחודש תשרי דהוא יום הכיפורים, והיינו דבעשרת ימי תשובה יום אחר יום מתגלה ביותר עומק הלב עד יום הכיפורים שבו מתגלה העומק העשירי. וזהו הענין שאנו אומרים בהם שִׁיר הַמַּעֲלֹת מְמַעְמְקִים, כי עשרה כחות הנפש המה, והם כולם שקועים בעומק הלב, וע"י התשובה מתעוררים לצאת מעומק אל הגלוי איש יומו עד יום הכיפורים שכל הכחות יחד בפרט ובכלל מתדבקים באביהם שבשמים ומשם באה טהרתם כמו שכתוב לפני ה' תטהרו. אבל בעוד קצת הכחות שקועים הוא נחשב כמו מחוסר אבר או בעל מום, וכל איש אשר בו מום לא יקרב, ועל כן רק יום העשירי הוא יום הכיפורים אף שכל ימי התשובה לכפרה קאתו ומותר להם שליש כבטור בשם המדרש... ובאתערותא דלתתא בהתאחדות כל כחות הנפש יחד מתעוררים דוגמתו למעלה כל האורות העליונים: ויש לומר דהיינו הך דבעשור לחודש הזה ויקחו גוי', דהנה כבר הגדנו דאמירת הפרשה לישראל היתה הפחת רוח חיים בקרבם מענין מה שכתוב באדם הראשון (בראשית ב, ז) וַיִּפַח בְּאֶפְרוֹי נְשִׁמַת חַיִּים, וכך הגדנו לענין שופר של ראש השנה, וכמו שם אחר הפחת רוח חיים של שופר התחילה התעוררות עשרה כחות הנפש עד יום העשירי הוא יום הכיפורים, כך אחר הגדת הפרשה שהתעוררו לתחי' התחילה התעוררות עשרה כחות הנפש יום אחר יום עד יום העשירי שכל כחות הנפש התאחדו לעבודת ה' במסירת הנפש ממש כמו שכתוב הן נזבחה את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונ, ומסירת הנפש ממש אי אפשר אלא בהסכמת כל כחות הנפש...

ההגעה לנקודה הפנימית מונעת מן השטן להשטין: שם משמואל אחרי - ושבת הגדול שנת תרע"ג: היום העשירי מימי תשובה לעומת עשרה העמקים שבלב שבכל יום ויום מגיעים בתשובתם לעומק יותר, וכמו שכתב האר"י ז"ל בענין שִׁיר הַמַּעֲלֹת מְמַעְמְקִים שאנו אומרים בעשרת ימי תשובה, והיא הנקודה הפנימית שנקראת תעלומות לב שמה אינו יודע רק הקב"ה לבדו שהוא לבדו יודע תעלומות, ועל כן שטן ביום הכיפורים לית ליה רשות לאסטוני שמתעלומות לב אינו יודע מה הוא שמה, הטובה היא אם רעה.

הכניסה לקודש הקדשים תלויה בהגעה לתכלית עומק הלב: שם משמואל פרשת אחרי - שנת תרע"ב: אין רשות ליכנס אלא ביום הכיפורים שהוא היום העשירי לימי התשובה, ובכתבי האר"י שיש יו"ד עמקים עומק אחר עומק, וזה שאנו אומרים שִׁיר הַמַּעֲלֹת מְמַעְמְקִים בעשרת ימי תשובה, וביום הכיפורים מגיעים לתכלית העומק שבלב; **שם משמואל חלק המועדים** - סוכות שנת תרע"ח: מענין עשרה העמקים שבלב שלעומתם אומרים בעשרת ימי תשובה שִׁיר הַמַּעֲלֹת מְמַעְמְקִים, וביום הכיפורים נפתח העומק העשירי שבלב, ועל כן לעומתו הוא זמן שכהן גדול נכנס לפני ולפנים, וידוע שקודש הקדשים בעולם הוא דוגמת הלב שבאדם.

מכל עומק יוצאת תפילה שונה: שם משמואל ואתחנן - שנת תרע"ז: והנה במדרש (סי' א') שתפלה נקראת בעשרה לשונות והעשירי שבכולם הוא לשון תחנונים. ונראה דעשרה לשונות לאו כפולים במלות שונות המה, אלא היות ידוע שעשרה עמקי הלב המה, וכמבואר בהאר"י בעשרת ימי תשובה שאומרים בכל יום שִׁיר הַמַּעֲלֹת מְמַעְמְקִים כנגד עשרה העמקים שבלב שכל אחד עמוק יותר מחברו, ועל כן התפלה נקראת לפי עומק הלב שיצאה ממנו, וכל תפלה שיצאה מעומק מיוחד יש לה שם מיוחד.

ראה גם: שם משמואל חלק המועדים - ראש השנה תרע"א ליל ב: עשרת ימי תשובה הם כנגד י' עמקים שבלב, ובכל פעם נתעורר העומק היותר פנימי; **שם משמואל חלק המועדים** - סוכות שנת תרע"ג: והנה בעשרת ימי תשובה נפתחו עשרה העמקים שבלב, ולעומת זה נפתח למעלה שורש ישראל; **שם משמואל וירא** - שנת תרע"ב: על פי דברי כבוד קדושת אבי אדומ"ר זצלה"ה בטעם שאיחר המראה לבוא אליו עד יום שלישי ולא בא תיכף בעת המילה, מפני שהימים היו מתעלים והולכים אצלו עד שהגיע למעלה העשירית שהיא תכלית השלימות כעין לעתיד שיזכו לירש כל עשרה העממים, וכיור של עולם הבא של עשרה נימין ובפרקי דרבי אליעזר שביום הכיפורים נימול אברהם שהוא יום העשירי שהוא תכלית העומק מעשרת העמקים שמראש השנה עד יום הכיפורים, ודברי פי חכם חן.

6 **רבי צבי אלימלך שפירא מדינוב, בני יששכר**, מאמרי חודש מרחשון, מאמר א אות ב; **בני יששכר**, מאמרי שבתות, מאמר ו; **בני יששכר**, מאמרי חודש סיון, מאמר ד; **בני יששכר**, מאמרי חודש כסלו-טבת, מאמר ב; **בני יששכר**, מאמרי חודש אדר, מאמרים א, ד-ה, ז; ראה **שם משמואל** תולדות - שנת תרפ"א; **שם משמואל** תולדות - שנת תרפ"ג; **שם משמואל** במדבר - שנת תרע"א; **שם משמואל** במדבר-שבועות - שנת תרפ"ג.

7 **בבלי ברכות** מג ע"ב: אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על הריח שנאמר כל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יְיָ (תהלים קנ, ו) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח.